

בעל התל אמר: מוי יתן לי חריין זה בדמים
כדי שאוכל להניח בו את עפר התל!

לימים, נזדווגו זה אצל זה. אמר לו בעל
חריין לבעל התל: מכור לי תילך!

אמר לו בעל התל: טול אותה בחנם, והלואי!

אף כאן, גם בדעת אשורוש היה
להשמידן⁵⁶⁶, ולכן הסכים לדעת המן גם בלי
לקבל דמים⁵⁶⁷.

“ויסר המלך את טבעתו”. אמר רבי אבא בר

לפי שבאותו זמן כבר גדלו הזרעים קצת,
וניצנן ניכר, וצריכין לעוקרין”.

“ויאמר המלך להמן, הכסף נתון לך⁵⁶⁵, והעם
לעשות בו כטוב בעיניך”.

אמר רבי אבא: משל דאשורוש והמן, למה
הדבר דומה?

לשני בני אדם. לאחד — היה לו תל בתוך
שרהו, ולאחד — היה לו חריין בתוך שרהו.

בעל חריין אמר: מוי יתן לי תל זה בדמים
ואמלא בו את החריין!

565. כתב בעל מדרש שמואל, שנתירא
אשורוש ליקח את הכסף, משום שאם יקח
אותו, יהיה כמוכר בכסף צדיק, ובודאי שה'
אלקי ישראל יעשה בו שפטים. לכן לא לקח את
הכסף, ואמר: “והעם לעשות בו כטוב בעיניך”.
כלומר: אתה תעשה — ולא אני, כי מסתפינא
מאלקיהון.

566. הר' יצחק עראמה כתב [ג' ז']: “... אגלה
לך חספא כי היכי דתשכח מרגלית טובה וכו' אך
המן הרע וכו' חשב מחשבה רעה לשאול מן
המלך על עם סתם [ולא פירש שכוונתו על עם
ישראל], יתארהו בתוארים הפחותים ומזיקים
וכו'. סוף דבר, לא תתפתה אל ההרגל, וקבל
האמת ממי שאמר”.

ובעל מדרש שמואל [שם] תמה על דבריו
מהך דהכא, דחזינן שאשורוש רצה עוד יותר
מהמן להשמידם! עוד הביא, שכן מפורש
במדרש [אסתר רבה פ"ז]. עיי"ש עוד.

567. החתם סופר [בדרשות, ח"א דף ר"ו ע"ג]
כתב לבאר הדמיון לתל וחריין, דהנה מעולם
נועצו שונאי ישראל להרוס אומה זו, מהם באו

נשא את בת ישמעאל, שהם שור וחמור יחדיו,
ויצא מהם עמלק, שהוא כלב. וסימנך “שכ”ח”
[שור כלב חמור], וזהו: “לא תשכח”. וא”כ, בא'
באדר משמיעין על השקלים, כדי למחות את זכר
עמלק — שהוא כלאים.

ובאהבת יהונתן [לר' יהונתן אייבשיץ] ביאר
הך דמייתי במתניתין שני עניינים אלו, דעניין
מחצית השקל הוא, לעורר את האדם, שלא
יחשוב שאינו צריך לאחרים. לכן נצטוו שיתן כל
אחד רק מחצית, להורות שהוא לבדו אינו כלום,
אלא כל ישראל צריכים להיות באגודה אחת.
אבל, לבל יחשוב האדם, שהיות והאחדות
נחוצה, יכול להצטרף גם עם רשעים! לכן היו
משמיעין אז גם על הכלאיים, לעורר, שאמנם
טוב להתאחד, אבל רק עם צדיקים, ולא עם
רשעים.

ובזה מובן מה שהקדים הקב”ה שקלי ישראל
לשקלי המן. כי טענת המן היתה, שעם ישראל
מפורד ומפורד, ואין ביניהם אחדות — אף
כשהם בין העמים, ומוקפים שונאים. לכך הקדים
הקב”ה שקליהם, דהיינו שיתנו מחצית השקל,
וממילא יתאחדו כדלעיל. וכאשר יהיו מאוחדים,
לא יפעלו שקלי המן כלום. כי בהיותם באחדות
— אין כל אומה יכולה לשלוט בהם.

כהנא: גדולה הסרת טבעת⁵⁶⁸, יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל.

שכולן — כל אותן נביאים — לא החזירום למוטב, ואילו הסרת טבעת — החזירתן למוטב, שהרי גזרו תענית על הציבור לשוב בתשובה, כדכתיב "צום ובכי ומספד שק ואפר יצע לרבים".

תנו רבנן: ארבעים ושמונה נביאים, ושבע

נביאות, נתנבאו להם לישראל. ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה, חוץ ממקרא מגילה⁵⁶⁹.

מאי דרוש דתקון הך תקנתא?

אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה: הכי דרוש: ומה מעבדות לחירות — דהיינו ביציאת מצרים — אמרינן שירה, שהרי אמרו שירה על הים⁵⁷⁰, ממיתה לחיים כי הכא — לא כל שכן?⁵⁷¹

הסכמתו, חרדו ועשו תשובה. ושפיר אמרו: "גדולה הסרת טבעת וכו'".

569. ותקנת נר חנוכה לא נביאים תקנוה, שכבר פסקו הנביאים. אבל בזמן מרדכי היו חגי זכריה ומלאכי. כך כתב רש"י.

וביאר המהרש"א, דאין הכוונה דכיון שפסקו נביאים — היתה רשות לחכמים יותר להוסיף, שאין זו סברא. אלא שמצאו חכמים איזו דרשה ורמז בתורה. והכי קאמר הגמ', דאף הנביאים שהיה בידם כח, לא הותירו אלא מקרא מגילה. והריטב"א כתב דרבנן דתקון נר חנוכה, סמכו נמי אהאי ק"ו, מיהו מקרא מגילה רבותא טפי הוא, שהרי כתבוה. עיי"ש.

570. כך פירש רש"י. ובטורי אבן הקשה, הא התם נמי היה ממיתה לחיים, כדכתיב התם: "המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר", ותו, הא שירה זו לא הוקבעה חובה לדורות? ופירש, דקאי אהלל דאמרינן ביום א' דפסח, שהוא יום יצ"מ. עיי"ש.

571. כתב הרמב"ן [דברים ד', ובהשגות שורש ד'], דאף להוסיף מצוה דרבנן על התורה, הוי בכלל "לא תוסיף", ולהכי הוצרכו לדרוש מקל וחומר. אבל הר"ן כתב [לעיל ב'], דרק לענין

בשאט נפש להשמידם, ומהם שנתיראו מהם, וטמנו להם פח להגביהם ולהושיבם בין נגידיים, ועי"ז יעזבו דתם.

והיינו שמשלו חלק אחשוורוש לתל, שזו היתה כוונתו במה שהזמין את ישראל לסעודה, שרצה להגביהם — כדי שיעזבו דתם. אבל להמן ארכה זו הדרך, ובא להגיד לאחשוורוש להשמידם כאחת ביום אחד, והיינו שיעשה חריץ להשליכם בה.

568. יש לבאר, אמאי נקט "גדולה הסרת טבעת", ולא נקט סתם: "גזירת המלך"? ומבאר היערות דבש [ח"א דרוש י"ז], דלכאורה קשה, אמאי נקט קרא: "ויסר המלך את טבעתו וגו' ויתנה להמן", הול"ל בקיצור: "ויתן המלך את טבעתו להמן", בלי להזכיר את ענין ההסרה?!

אלא, שדת המלך שלא נחתמה בטבעת המלך — לא היה לה תוקף כלל. וכדי שהמן יהיה בטוח שהמלך לא ישנה דעתו [שהרי הפכפך היה], הסיר את טבעתו ונתנה להמן. לא רק כדי לחתום על הגזירה, אלא שגם יחזיקנה בידו, ועי"כ א"א לשנות הדת ללא רצונו של המן.

ומזה נחרדו ישראל, דקודם לכן חשבו, שאולי המלך ישנה דעתו. אבל כשמעו שהסיר המלך טבעתו ונתנה להמן, וא"א לשנות ללא

רב נחמן אמר: קרייתא של מגילה — זו הלילא⁵⁷³, שעל ידי קריאת המגילה — הכל מקלסין ומשבחים להקדוש ברוך הוא⁵⁷⁴.

רבא אמר: בשלמא התם, ביציאת מצרים, אמרינן: "הללו עבדי ה'"⁵⁷⁵ — ולא עבדי פרעה, שהרי יצאו לחרות וכבר אינם עבדי פרעה. אלא הכא, היאך נאמר "הללו עבדי ה'" — ולא עבדי אחשורוש? הא אכתי עבדי אחשורוש אנן⁵⁷⁶, שהרי נגאלו רק מן המיתה, אבל נשאר עבדיו!

בין לרבא, דאמר דטעמא משום דאכתי עבדי אחשורוש אנן, ובין לרב נחמן, דאמר

ומקשינן: אי הכי, הלל נמי — שהוא שירה — נימא בפורים!?

ומתריצין: לפי שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ⁵⁷².

ותמהינן: אי הכי, יציאת מצרים, דנס שבחוצה לארץ הוא, היכי אמרינן שירה עליה?

ומתריצין: בדתניא, עד שלא נכנסו ישראל לארץ — הוכשרו כל ארצות לומר שירה, ולכן אמרו שירה על נס יציאת מצרים. אבל משנכנסו ישראל לארץ — לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה.

מה שלא תקנו. אמנם כתב שם, דאעפ"כ, אם אין לו מגילה, יש לו לקרות הלל בלא ברכה, כקורא תהלים. עיי"ש עוד [וע"ע בחת"ס סי' קצ"ב, ובשו"ת תשובה מאהבה סי' מ"ה].

574. עוד הביא השפתי חכמים, דבמגילה יש קס"ו פסוקין, כנגד קס"ו תיבות שיש בהלל הגדול [תהלים קל"ו].

575. במס' בפסחים [ק"ז ע"א] איתא בשם ריה"ג, דהלל זה — מרדכי ואסתר אמרוהו, בשעה שעמד עליהם המן הרשע.

וכתב בשו"ת תשובה מאהבה [סי' מ"ה], דע"כ דלא סבירא ליה להך סברא ד"אכתי עבדי אחשורוש אנן", דהא מרדכי ואסתר קאמרו להך הלל, אע"ג דאכתי היו עבדי אחשורוש. אלא ע"כ דס"ל, דכיון דעכ"פ נגאלו ממות לחיים — שייך שפיר לומר הלל. ועיי"ש שיישב לפ"ז הא דכתב הרמב"ם [בפ"ג מה' חנוכה ופורים ה"ו] את סברת ר"ג, דקריאתה זו הלילא, ולא כתב את טעמו של רבא שהוא בתראה.

576. כתב העמק ברכה [בענין הלל על הנס],

כתיבת המגילה הוצרכו לסמך מן התורה, אבל לעניין לקבוע מצות יום הפורים — מותר להוסיף מדרבנן.

572. מבאר המהרש"א בערכין [י' ע"ב], דהיינו טעמא, משום שכשנכנסו לא"י, נתקדשה הארץ, ואז הנס נעשה ע"י הקב"ה בעצמו, ולא ע"י שליח, וראוי לומר עליו הלל. משא"כ נס שבחור"ל, נעשה ע"פ שליח או ע"י מלאך. [והאי דאמרינן לקמן, דכיון שגלו — חזרו להיתרן הראשון, היינו, דדווקא כשישראל על אדמתן, אזי אין השכינה שורה אלא בא"י שהיא מקום קדושה, ואין לומר שירה על נס שבחור"ל. אבל לאחר שגלו, הרי גם שכינה עמהן בחור"ל, כדכתיב: "עמו אנכי בצרה", ולהכי אמרינן הלל גם על נס שבחור"ל].

573. כתב המאירי, דלפי טעם זה, במקום שאין בו מגילה — קורא את ההלל. ועיי' בברכ"י [סי' תרצ"ג ס"ג] שדן בזה, ומסיק כדברי המאירי.

ובשערי תשובה [שם] האריך בזה, וכתב, דכיון שקריאתה זו הלילא — כלל לא נתקנה אמירת הלל בפורים. ואם כן, אין מקום לקרות

לקרא ד"מן רמתים צופים": אדם הבא משתי רמות שצופות זו את זו.

רבי חנין אמר, הכי דרשינן ליה להאי קרא: אדם הבא מבני אדם שעומדין ברומו של עולם. ומאן נינהו — בני קרח. דכתיב: "ובני קרח לא מתו". ותנא משום רבינו: מקום נתבצר [לשון גובה, כמו "ובצורות בשמים"] להם בגיהנם — ועמדו עליו⁵⁷⁹.

שבע נביאות — מאן נינהו?

שרה, מרים, דבורה, חנה, אביגיל, חולדה, ואסתר.

שרה מנלן דנביאה הות?

דכתיב: "אבי מלכה ואבי יסכה". ואמר רבי יצחק: יסכה — זו שרה. ולמה נקרא שמה יסכה? שסכתה ברוח הקדש! שנאמר שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם: "כל אשר תאמר אליך שרה — שמע בקולה"⁵⁸⁰.

קרייתא זו הלילא, קשיא, דמשמע דאי לא הני טעמי — אמרינן הלל בפורים, והא תניא: משנכנסו לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה, ואם כן, היאך נימא הלל?

ומתריצין: כיון שגלו — חזרו להכשירן הראשון, לומר הלל על נס שבחוצה לארץ.

ומקשינן: ותו ליבא נביאים? והכתיב: "ויהי איש אחד מן הרמתים צופים", ודרשינן: אחד ממאתים⁵⁷⁷ צופים שנתנבאו להם לישראל?!

ומתריצין: באמת מיהוה — טובא הוה נביאים. כדתניא: הרבה נביאים עמדו להם לישראל כפלים כיוצאי מצרים. אלא, נבואה שהוצרכה לדורות — נכתבה, ושלא הוצרכה לדורות — לא נכתבה. והנך ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות — נכתבה נבואתם⁵⁷⁸.

רבי שמואל בר נחמני אמר, הכי דרשינן ליה

בטורי אבן.

579. שהתקין להם הקב"ה מקום גבוה, שלא העמיקו כל כך בגיהנם, ולא מתו. רש"י בסנהדרין [ק"י ע"א, ד"ה נתבצר]. והמהרש"א שם כתב, דנבלעו — ולא מתו. והכי נמי איתא ברבינו בחיי [במדבר ט"ו].

והרשב"א ביאר, דמדכתיב: "ובני קרח לא מתו", משמע שנעשו, אלא שעשו תשובה. והך "נתבצר להם מקום", פירש שם, דהיינו שעמדו עליו באמצע הנפילה, ולא נבלעו. ועיי' בהכותב בעין יעקב.

580. ודרשינן בב"ר [פרשה מ"ה] דהיינו לקול רוח הקודש שבה. וכתב המהרש"א, דדרשינן לה מ"בקולה", דיתירא הוא.

דהיינו, דמעיקר הדין באמת היה ראוי לומר הלל בפורים, אלא דא"א לומר הנוסח: "הללו עבדי ה'", כפי שתקן דוד. אבל בירושלמי [פרק ערבי פסחים, ה"ו] איתא בהדיא, דבפורים, כיון שלא נגאלו מן המלכות — אין ראוי לומר שירה. ועיי"ש מה שכתב גבי אין אומרים שירה על נס שבחור"ל.

577. דרשינן לה, מדכמה פעמים במקרא נקראת עירו של אלקנה "הרמתה" [כדכתיב: "ויבאו אל ביתם הרמתה", שמואל א' פרק א' י"ט]. והכא כתיב "רמתים" בלשון רבים, להכי דרשינן "ר" — היינו מאתיים, ו"רמתים" — היינו נמי מאתיים, שהאל"ף נחה. מהרש"א.

578. עיי' רש"י שמפרט מנין הנביאים, ועיי'

דבר אחר: "יסכה" — שהכל סוכין ביופיה⁵⁸¹.

מרים — דכתיב: "ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה וגו'". ואיכא למתמה: וכי אחות אהרן בלבד היא ולא אחות משה? אלא, אמר רב נחמן אמר רב: שהיתה מתנבאה כשהיא היתה רק אחות אהרן, ועדיין לא נולד משה, ואומרת: עתידה אמי שתלד בן שיושיע את ישראל.

ובשעה שנולד משה — נתמלא כל הבית כולו אורה.

עמד אביה ונשקה על ראשה, אמר לה: בתי! נתקיימה נבואתיך.

וכיון שהשליכוהו ליאור — עמד אביה⁵⁸² וטפחה על ראשה, ואמר לה: בתי! היכן נבואתיך?

היינו דכתיב: "ותצב אחותו מרחוק לדעה" — לדעת מה יהא בסוף נבואתה⁵⁸³.

דבורה — דכתיב: "ודבורה אשה נביאה אשת לפידות".

מאי אשת לפידות⁵⁸⁴? שהיתה עושה פתילות למקדש⁵⁸⁵ [משכן שילה].

כתיב בדבורה: "והיא יושבת תחת תומר". מאי שנא שישבה דווקא תחת תומר?

⁵⁸¹. הקשה הפנינים יקרים, למאן דדרש הכי, הרי אין ראייה ששרה היתה נביאה?! ותירץ העדות ליעקב, עפ"י מה שכתב רש"י על הפסוק [בראשית כ"ט י"ז] "ועיני לאה רכות, ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה": "שהיתה [לאה] סבורה לעלות בגורלו של עשיו — ובוכה [ומשום כך היו עיניה רכות]. שהיו הכל אומרים: שני בנים לרבקה, ושתי בנות ללבן. הגדולה — לגדול, והקטנה — לקטן".

וא"כ, הלא גם הכא, היו אברהם ונחור, ומלכה ויסכה, ואם הגדולה — לגדול, והקטנה — לקטן, למה לא בכתה שרה שלא תעלה בגורלו של קטן, שהוא נחור?!

אלא, על כרחך שהיתה שרה נביאה, והיתה יודעת שתנשא לאברהם. וזה שאמרו: "יסכה — שהכל סוכין ביפיה". ולכאור' קשה, איך היתה יפה, ולמה לא בכתה כמו לאה? אלא, מדלא בכתה, מוכח שהיתה נביאה, ולכן עמדה ביפיה.

⁵⁸². כתב המהרש"א במס' סוטה [י"ג ע"ב], דאף שנתאמתה לו כבר נבואתה של מרים, שהרי נתמלא הבית אורה כשנולד, מכל מקום, אח"כ

שהושלך ליאור, נתייבש אביו ממנו. אבל הביא שם, דבספר שורש ישי כתב, שהיה בנוסחת הגמ' שלו: "עמדה אמה וטפחה". והכי נמי איתא בשמות רבה [פרשה א' כ"ב]: "עמדה אמה וטפחה לה על ראשה". ועיי"ש במהרש"א מה שביאר עוד בזה.

⁵⁸³. ולכאורה תמוה, הא כתיב מפורש: "מרים הנביאה", ואמאי הוצרך הש"ס להאריך בדרשה? ותירץ העץ יוסף, דאתי לאשמועינן שאפילו בקטנותה נתנבאה, שהיתה אז בת ה' שנים.

⁵⁸⁴. דבכמה מקומות מייחס הכתוב את האשה אחר בעלה, כגון: "ושם אשת שאול אחינועם", והיינו כשהאיש מפורסם. אבל הכא, אי נימא כפשוטו של מקרא, ד"לפידות" הוא בעלה של דבורה, אמאי ייחסה אחריו, הרי הוא אינו מפורסם, ואדרבה, היא מפורסמת, שהרי היתה שופטה את ישראל?! אלא על כרחך דאתי לדרשה, שהיתה עושה פתילות למקדש, ובזה זכתה לנבואה ולאור התורה. מהרש"א.

⁵⁸⁵. בתנא דבי אליהו [פרשה י', הובא בילקוט

אמר רבי שמעון בן אבשלום: משום שלא תבוא לידי יחוד, שהתמר גבוה ואין לו צל, ולהכי אין שם חשש יחוד כמו בבית 586 587.

דבר אחר: מה תמר זה — אין לו אלא לב אחד, שיש לו שרף רק בגזעו, ולא בענפיו כככל עץ, אף ישראל שבאותו הדור — לא היה להם אלא לב אחד לאביהן שבשמים.

חנה — מנלן שהיתה נביאה?

דכתיב: "ותתפלל חנה ותאמר עלין לבי בה' רמה קרני בה". ודרשינן דהכי נתנבאה: "רמה קרני" — ולא רמה פכי. דוד ושלמה שנמשחו למלכות בשמן שהיה בתוך קרן, שהוא דבר המתקיים — נמשכה מלכותן. ואילו שאול ויהוא שנמשחו בפך, העלול להשבר — לא נמשכה מלכותן 588.

כתיב בשירת חנה: "אין קדוש כה' כי אין בלתך".

היתה]. וכ"כ תוס' הרא"ש במס' נדה [מ"ט ע"ב], דמחמת נביאותה — קבלוה עליהם. והאמרי אמת מפרש, דאעפ"י שבאין שני בעלי דין — איכא איסור ייחוד. והיינו עפ"י הא דאיתא בגמ' בברכות [ג' ע"ב], דהא דבתרי ליכא ייחוד, היינו דווקא בכשרים, אבל בתרי ופריצי — אסור. והרי כשנכנסים לדין, תנן במס' אבות [פרק א' משנה ח']: "וכשהיו בעלי דינים עומדים לפניך — יהיו בעיניך כרשעים", ובכה"ג — הא איכא איסור ייחוד.

587. עיי' בשו"ת בנין ציון [לבעל הערוך לנר. סי' קל"ח], שהוכיח מסוגיין, דאף אם אין הדלת נעולה, אלא רק סגורה, שאין רואין את הנעשה שם — מקרי ייחוד. דאלא"ה, אמאי בעינן דווקא תומר, הרי גם תחת אילן אחר, שענפיו מרובין, יש לו צל — לא הוה חשיב ייחוד, שהרי אין זה כדלת נעולה שאין אדם יכול לכנוס לשם, ואף בבית כל שאין הדלת נעולה — שרי! אלא על כרחך, דכל שנתכסה מן העין — אסור. אמנם הרשב"א בתשובה [סי' אלף רנ"א] כתב, דייחוד הוה דווקא בבית נעול. ועיי' בשו"ת רעק"א [סי' ק'] שכתב דזהו ליתא.

588. דקרן הוא דבר המתקיים, משא"כ פך דהוא מחרס הנשבר. מהרש"א.

שמעוני שופטים רמז מ"ב] איתא: "אמרו: בעלה של דבורה — עם הארץ היה. אמרה לו אשתו: בוא ואעשה לך פתילות, ולך לבית המקדש שבשילה וכו', לפידות — ע"ש שאשתו עושה פתילות, והיא מתבוננת ועושה פתילות עבות, כדי שיהא ארון מרובה וכו'". עיי"ש.

וביאר בעל הערוך לנר [בשו"ת בנין ציון, סי' קל"ח] בדרך דרוש, דלפ"ז יחבאר, דלכאורה קשה, מאי קאמר לקמן דהיתה יושבת תחת תומר שלא תבוא לידי ייחוד, הא איתא במס' קידושין [פ"א], דכשבעלה בעיר — אין משום ייחוד? אלא, שכיון שהיתה שולחת את בעלה לבית המקדש להביא את הפתילות, הרי שפעמים הרבה לא היה בעיר, ולכן היה חשש ייחוד. עיי"ש.

586. ובתוס' [ד"ה משום ייחוד] כתבו: "כשבאין אליה בני" למשפט". ואיתא בתומים [סי' ג' אות ה'], דהיה קשה לתוס', דמסתמא צירפה עמה דיינים אחרים, וא"כ אין כאן ייחוד? לכך כתבו "כשבאין אליה", דהיינו כשבאים מעצמם, שקבלוה עליהם, ואז מותרת לדון ביחודי.

והכי נמי איתא בתוס' בב"ק [ט"ו ע"א ד"ה אשר], שכתבו דאין להוכיח מדבורה — דאשה כשרה לדון, דשמא היו מקבלין אותה עליהן משום שכינה [וי"א דכוונת התוס' דהוראת שעה

אמר לה דוד: וכי מראין דם בלילה [דבליליא הוה הך מעשה, דכתיב התם דאמר דוד: "אם אשאר לנבל עד אור הבוקר משתיין בקיר"], והלא צריך להבחין אם הוא מחמשת מיני דמים הטמאין או לא? ⁵⁹⁰

אמרה לו: וכי דנין דיני נפשות בלילה? והכתיב: "דינו לבוקר משפט", וכתיב נמי: "והוקע אותם לה' נגד השמש", משמע דבעינן למידן דיני נפשות ביום דווקא?

אמר לה: נבל מורד במלכות הוא, ולא צריך ט-ב למידייניה.

אמרה לו: אמנם נמשחת למלכות על ידי שמואל, אבל עדיין שאול קיים, ולא יצא טבעך בעולם, שלא נתפרסמה מלכותך, ולהכי לא חשיב מורד במלכות ⁵⁹¹.

אמר לה: "ברוך טעמך וברוכה את אשר כליתני [מנעת אותי] היום הזה מבא בדמים".

"דמים" — תרתי משמע! ומאי נינהו הני תרתי דמים?

אמר רב יהודה בר מנשיא: אל תקרי "בלתך" — אלא "לבלותך". שלא כמדת הקדוש ברוך הוא — מדת בשר ודם. מדת בשר ודם — מעשה ידיו מכלין אותו, שמעשה ידיו מתקיים גם אחרי מותו. אבל הקדוש ברוך הוא — מבלה מעשה ידיו.

וכתיב בתריה בקרא: "ואין צור כאלהינו". ודרשינן: אין צייר כאלהינו. שהרי אדם צר צורה על גבי הכותל, ואינו יכול להטיל בה רוח ונשמה, קרבים ובני מעים. אבל הקדוש ברוך הוא — צר צורה [היינו עובר] בתוך צורה של אמו, ומטיל בה רוח ונשמה, קרבים ובני מעים.

אביגיל — מנלן?

דכתיב: "והיה היא רוכבת על החמור ויורדת בסתר ההר". ואיכא למתמה: מאי האי דכתיב "ויורדת בסתר ההר"? הא "ויורדת מן ההר" מובעי ליה למימר?!

אמר רבה בר שמואל: שבאה לשאול על עסקי דם הבא מן הסתרים.

שנטלה דם — והראתה לו ⁵⁸⁹.

589. שדוד היה רגיל לראות דמים, כדאיתא במס' ברכות [ד' ע"א], שאמר דוד: "ואני ידי מלוכלכות בדם וכו' לטהר אשה לבעלה".

590. מקשין, הא איתא במס' נדה [כ' ע"ב]: "רבי ראה דם בלילה — וטימא וכו'!"? וביאר היעב"ץ שם, דהתם היה לאור הנר, ובכהאי גוונא שרי לראות דם בלילה. אבל הכא — בדרך היה, ולא היה לאביגיל נר. שנאמר: "והיא יורדת בסתר". ועיי' בשו"ת מהרש"ם [ח"ג סי' ר"ג], שהביא בשם ספר האשכול [הל' נדה סי' ל"ט], דאף

591. ביאר העמק ברכה [בענין מצות כתיבת ס"ת, אות ד'], דבאמת דוד כבר נמשח למלך, אלא שהנהגת המלוכה לא היתה עדיין בידו. וסבר דוד, דדין מורד במלכות — תליא בדין מלך גרידא. ואמרה ליה אביגיל, דלא כן הדין, אלא דתליא בהנהגת המלוכה, והרי שאול קיים עדיין, ולא יצא טבעך בעולם!

ובפרשת דרכים [דרוש י"ב] כתב, שטענת